

Asia: VN/34680/2022

Lausuntopyyntö: Oikeuslaitostyöryhmän projektiryhmän Siviiliprosessin sujuvoittaminen muistio -lentoviivästysasioiden käsittelyä koskevat ehdotukset

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Itä-Suomen hovioikeus toteaa lausuntonaan seuraavaa.

Yleistä

Työryhmän ehdotusta lentoviivästysshyvitystä koskevien riita-asioiden käsittelemisestä kevennetyssä riita-asioiden menettelyssä on kokonaisuutena tarkastellen pidettävä kannatettavana. Sanotut riita-asiat ovat euromääräisiltä intressiltään vain 260-600 euroa, eikä tällaisten, näytöllisesti usein suppeiden riita-asioiden käsitteleminen laajana riita-asiana ole tarkoituksenmukaista asianosaisten oikeusturvan eikä tuomioistuinten resurssien kannalta. Asiat tulisi Ruotsin förenklade tvistemål-menettelyn tapaan ratkaista yhden tuomarin kokoonpanossa, sillä se vapauttaa tuomioistuinten resursseja. Asiat tulisi olla mahdollista ratkaista kirjallisesti, kun suulliseen käsittelyyn ei ole aitoa tarvetta, ja sähköisestä vireillepanotavasta tulisi säätää pääsääntö.

Lentoviivästysshyvitysasioita koskeva erityissääntely

Erityisen menettelyn säätäminen nimenomaan tiettyä asiaryhmää kuten lentoviivästysshyvitysasiota varten ei ole kannatettava, sillä se johtaa prosessilainsäädännön turhaan pirstaloitumiseen. Kuten Ruotsissa, myös Suomessa lentoviivästysasiat tulisi käsitellä intressiltään vähäisiä asioita varten säädetyssä yksinkertaistetussa menettelyssä. Ehdotettu pienten riita-asioiden menettely (HE 89/2025 vp), on rajattu koskemaan vain asuinhuoneistoa koskevia vuokrasuhderiitoja. Ei olisi kestävää oikeuspolitiikkaa säätää lentoviivästysasioille siitäkin erillistä omaa menettelyään. Niiden osalta olisi järkevää säädellä erityissäännöksiin ainoastaan yksittäisistä kysymyksistä kuten esimerkiksi oikeudenkäyntikuluista samalla tavoin kuin on nykyisellään tehty huoneenvuokra-asioiden oikeudenkäyntikulujen osalta oikeudenkäymiskaaren 21 luvun 8 d §:ssä.

Sähköinen vireillepanotapa vakiomuotoisilla lomakkeilla on kannatettava ehdotus, kunhan se ei rajoita aiheetta asianosaisten pääsemistä oikeuksiinsa ja estä heidän mahdollisuuttaan ajaa asiaansa. Kuten Itä-Suomen hovioikeus on pienten riita-asioiden menettelyä koskevan työryhmän mietinnöstä antamassaan lausunnossa todennut, yhteiskunnan digitalisaatiokehitys on yhä murroksessa, ja kaikilla ei välttämättä ole vielä yhtäläisiä mahdollisuuksia sähköisten asiointipalvelujen käyttöön. Siten olisi oltava mahdollisuus, että käräjäoikeus voisi perustellusta syystä sallia haastehakemuksen, vastauksen ja muiden oikeudenkäyntiin liittyvien asiakirjojen toimittamisen myös muulla tavalla kuin sähköisesti erityisiä lomakkeita käyttäen.

Nykyinen oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 27 a § mahdollistaa riitaisen asian ratkaisemisen yksin kirjallisen valmistelun perusteella, jos kukaan asianosaisista ei vastusta asian ratkaisemista kirjallisessa menettelyssä ja jos asia on laadultaan sellainen, ettei sen ratkaiseminen edellytä pääkäsittelyn toimittamista. Lentoviivästysasiat lienevät useimmiten sellaisia, ettei niissä ole kysymys henkilötodistelun uskottavuuden arvioinnista, ja ylipäättänsä riitaiset näyttökysymykset ovat selvitettävissä kirjallisten todisteiden perusteella. Tämän vuoksi on ehdottoman kannatettavaa, että lentoviivästysasiat voitaisiin ratkaista kirjallisesti myös asianosaisten vastustuksesta huolimatta, kun asia on laadultaan sellainen, ettei pääkäsittely toisi siihen aitoa lisäarvoa.

Myös valmisteluistunnon toimittamisvelvollisuuden lieventämistä on aiheellista selvittää muistiossa mainituin tavoin. Tällöin on kuitenkin kiinnitettävä huomiota siihen, että vastapainona valmisteluistunnon toimittamatta jättämiselle kirjallisen yhteenvedon laatimisen merkityksen voitaisiin ainakin yleensä katsoa korostuvan. Yhteenvedon laatiminen on nimittäin tärkeä työkalu juuri riidattomien seikkojen erottamisesta riitaisista, ja tämä erottelu on tärkeää sen arvioimiseksi, voidaanko asia ratkaista yksinomaan kirjallisessa menettelyssä. Yhteenvedon laatimisella tuomioistuimien voi myös huolehtia siitä, että asianosaiset mainitsevat kaikki seikat, joihin he haluavat vedota, ja siinä voidaan kiinnittää huomiota asianosaisten antaman lausuman epäselvyyteen tai puutteellisuuteen. Yhteenvedolla voi olla myös merkitystä oikeuskysymyksiä koskevan informatiivisen prosessin johdon kannalta, joka lentoviivästysasioissa voisi liittyä esimerkiksi asiaa koskevaan aikaisempaan oikeuskäytäntöön.

Riita-asioiden valmistelun tavoitteita koskevia periaatteita on noudatettava myös yksinkertaisissa lentoviivästysasioissa, toteutettiinpa valmistelu sitten suullisen tai kirjallisen valmistelun keinoin. Eri asia sitten on, että joissakin tapauksissa asianosaisten vaatimukset, väitteet ja ratkaistavat kysymykset voivat olla niin selkeitä ja yksiselitteisiä, että tuomioistuimelle ei ole syytä asettaa joustamattomiin säännöksiin perustuvia velvollisuuksia juuri tietynlaisiin valmistelutoimiin. Tärkeintä kuitenkin olisi, että valmistelun tavoitteet toteutuisivat myös yksinkertaisissa asioissa.

Kirjallisen kertomuksen käyttökiellon lieventäminen voi olla perusteltua muistiossa mainitun kaltaisessa esimerkkitapauksessa, jossa lentomekaanikka kuullaan vain teknisistä seikoista eikä kysymys ole miltään osin kertomuksen uskottavuusarvioinnista. Asiassa on kuitenkin otettava huomioon riskit siitä, että mainitunlainen kirjallinen todistajankertomus saattaa joissain tilanteissa olla hyvin teknisluontoinen ja alan erityistermejä sisältävä, jolloin sen ymmärtäminen voi edellyttää kertomuksen antajan suullista kuulemistä tuomioistuimessa, jotta tälle voidaan esittää selventäviä kysymyksiä.

Nykyinen valmistelun sisäistä preklusiota koskeva OK 5:22 § on oikein käytettynä tehokas työkalu estämään jutun oikeudenkäyntiaineiston aiheeton laajeneminen ja turvaamaan asian joutuisa käsittely. Muistiossa ei ole perusteltu, miksi nykyisen preklusiosääntelyn käyttöalaa olisi aiheellista selvittää. Myöskään hovioikeus ei näe aiheutta tällaiselle.

Siirtomahdollisuus eri kärjäoikeuksien välillä

Alueellisesti toimivaltainen tuomioistuin lentoviivästyshyvitysasioissa määräytyy Euroopan unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan Bryssel I -asetuksen perusteella ja se on kantajan valinnan mukaan lennon lähtö- tai saapumispaikan tuomioistuin. Tuomioistuinten alueellista toimivaltaa koskeva sääntely on siten jo EU-oikeustasolla säädetty.

Suurin osa lentoviivästyshyvitysasioista keskittyy Suomessa rajat ylittävän lentoliikenteen määrien perusteella Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen. Näiden asioiden vaatimat tuomioistuinten resurssit tulisi keskittää Itä-Uudenmaan kärjäoikeuteen, jossa näistä asioista on aiempaa kokemusta ja sen kautta kehittyntä osaamista. Resurssien kohdentamisen kannalta ei ole tarkoituksenmukaista, että asioita päätyisi siirtomenettelyn johdosta sellaisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, joissa tämäntyyppisistä spesifiin EU-oikeuteen perustuvista asioista ei ole kokemusta. Lisäksi on pantava merkille perustuslakivaliokunnan lausunnossa PeVL 55/2006 vp esittämät huolet siitä, että asioiden siirtäminen tuomioistuinten välillä ei välttämättä ole sopusoinnussa perustuslain kanssa, koska se monilta osin koskettaa asianosaisten oikeusturvaa ja tuomioistuinten alueellista ja asiallista toimivaltaa. Valtiosääntöoikeudellisiin kysymyksiin ei ole kuitenkaan mahdollisuutta ottaa tarkemmin kantaa, kun ehdotetun siirtomenettelyn yksityiskohtainen sääntely ja toteuttamiskeinot eivät ole tiedossa.

Samoin on otettava huomioon edellä mainitussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa mainittu huomio siitä, että asian joutuisuus saattaa parantua vain siirtävässä tuomioistuimessa, kun taas käsittelyajat voivat siirron vastaanottavassa tuomioistuimessa kasvaa. Siirtomahdollisuus saattaakin merkitä vain käsittelyaikojen tasaamista eri kärjäoikeuksien välillä, mutta ei välttämättä riita-asioiden keskimääräisten käsittelyaikojen lyhentymistä koko maassa.

Lausunnon ovat valmistelleet hovioikeudenneuvos Aki Rasilainen ja hovioikeudenneuvos Antti Santaranta.

Kukkurainen Riitta
Itä-Suomen hovioikeus